Pécsi Tudományegyetem
Közgazdaságtudományi Kar
Gazdálkodástani Doktori Iskola

Bedőházi Zita-Rózália

A Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok alkalmazásának hatása a magyar tőzsdén jegyzett vállalatok számvitelének minőségére

című

Ph. D. értekezés tézisei

Témavezető: Dr. Beke Jenő

Pécs, 2009.

1. A dolgozat célja

A nemzetközi vállalatok megjelenésével és elterjedésével egyidejűleg a befektetők és hitelezők részéről egyre sürgetőbb az igény a vállalatok vagyoni, pénzügyi és jövedelmezőségi adatainak összehasonlíthatóságára. Az utóbbi tíz év során, az IFRS[1]-ek legitimációjával egyidejűleg a standardalkotó és szabályozó szervek igénye is megerősödött a vállalkozások 'egészségügyi' állapotát hűen tükröző számok iránt. A nemzetközi számviteli standardalkotás célja egy olyan egységes elvi és módszertani keret megteremtése, amelynek alkalmazásával ezen kérdésekre reális válaszokat kaphatunk. E felismerés néhány év alatt elvezetett oda, hogy 2005. január 1-től minden európai uniós, tőzsdén jegyzett vállalat[2], köteles az IFRS-ek elveinek megfelelően elkészíteni pénzügyi kimutatását.

Disszertációm központi kérdése, hogy az IFRS-ek alkalmazása milyen hatást gyakorolt a magyar tőzsdén jegyzett vállalkozások pénzügyi kimutatásainak minőségére. Magyarországon az IFRS-ek minőségemelő hatásainak mérésére az itt közzétett keretrendszer alkalmazásával készült vizsgálat még nem született. A nemzetközi számviteli irodalomban fellelhető tanulmányok Magyarországgal csak egy területileg átfogóbb vizsgálódás részeként foglalkoznak, sem Közép-kelet Európára, sem kizárólag Magyarország területére vonatkozó tanulmány nem íródott. Disszertációm témaválasztását részben ez indokolja. Kutatóként pedig arra voltam kíváncsi, Magyarország nagyvállalatai mennyire voltak sikeresek a piacgazdaságra való áttérésben.[3]

A vizsgálati keretek behatárolásának céljából a dolgozat bemutatása előtt hangsúlyozni szeretném a következőket: a nemzetközi számviteltudomány az elmúlt évszázad alatt több irányban fejlődött. A kutatások ennek megfelelően több irányúak: számviteltörténet, számviteloktatás és számvitelminőség. E dolgozat *nem foglalkozik a számviteltörténettel és a számvitel-oktatással.* Irányát tekintve a számvitel-minőség kutatási területéhez tartozik. A számvitel minőségének kutatásán belül két irányzat létezik: a kvalitatív és a kvantitatív kutatás. A kvalitatív megközelítés szerint közzétett tanulmányok nem számszerűsítik mondanivalójukat, egy-egy új szabályozás vagy standard hatását szavakban igyekeznek megfogni. E dolgozat *nem a kvalitatív megközelítési módot,* hanem a kvantitatív kutatások irányzatát követi. A kvantitatív kutatásokon belül vannak az általános jellegű modellező és a sajátos hatásokat modellező irányok. Az általános jellegű modellezés az 1970-es évek végén kezdődött és egy-egy hatás (szabály vagy törvény) általános hatását próbálta kimutatni a vállalatokra nézve. E dolgozat *nem általános hatáselemzéssel foglalkozik.* Az általános jellegű számviteli modellezés után a modellezés – követve a termelési és szolgáltatási rendszerekben megjelenő hangsúlyáttevődést – az utóbbi hét év során a sajátos hatások kvantitatív

[1] IRFS –International Financial Reporting Standards – Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok.
[2] Az 1606/2002 EK-rendelet 4. cikke hatálya alá tartozó vállalatokról van szó. Magyarországon a tőzsdén jegyzett vállalatok mellett néhány, a tőzsdén nem jegyzett bank és biztosítótársaság tartozik ide.
[3] E két feltevés nem képezi a dolgozatom hipotéziseit, ezeket a 15-16 oldalon fogalmazom meg.

kimutatása fele mozdult el. E hatások közé tartoznak az IAS-ek, később az IFRS-ek is. *E dolgozat a sajátos hatásokat modellező irányhoz sorolható.* Központi témája az IFRS-ek hatásának kvantitatív modellezése.

E dolgozattal kapcsolatos szakirodalom feldolgozását több tényező is nehezítette. Az első, talán legnagyobb kihívást az angol irodalom magyarra való átültetése jelentette. A szavak lefordíthatók, a kultúra nem. A második nehézség, hogy ha létezik is a magyar szaknyelvben az illető kifejezés, nem szükségszerűen ugyanazt jelenti. Végül az angol számviteli kultúra eltér a magyartól, ezért nehéz értelmezni és megmagyarázni az összefüggéseit. A dolgozat végén közzéteszem a *'Fogalmak magyarázatát'*, amelyben az angol szakkifejezéseket fordítom magyarra. Célja értelmezni ezeket a magyar összefüggésekben.

2. A dolgozat felépítése

Dolgozatom négy részből tevődik össze, amelyet a bevezető (1. fejezet) előz meg és az összefoglaló (6. fejezet) követ. Az első fejezetben összefoglalom a számviteli standardok alkotásának jelenlegi céljait, a számvitel fejlődését befolyásoló tényezőket, és bemutatom a számviteli-standard alkotás és ellenőrzés feladatait ellátó testületeket és bizottságokat. A következő gondolatok az IFRS-ek céljait, tartalmát, megalkotásuk irányelveit és hatóköreit jelenítik meg.

A második fejezet azokat az elméleti megfontolásokat gyűjti össze, amelyek alapján a menedzserek a vállalati hozamokat befolyásolják, megsértve a 'valós és hű képet' a vállalkozás vagyoni, pénzügyi és jövedelmezőségi helyzetéről. A vállalkozások eredményeire a különböző érdekelt felek mindig is nyomást gyakoroltak. Ebben a fejezetben e komplex hatásmechanizmus fontosabb vonulatait tárgyalom. A szakirodalomban kiemelt helyen szerepelnek a menedzseri érdekek, a bankok és az adózási megfontolások. Emellett fontos helyen szerepel az elemzők előrejelzéseinek elérése céljából történő befolyásolás és a könyvvizsgálók javaslatainak figyelembevétele. Az utóbbi tíz évben - a kodifikált számviteli joggal rendelkező országokban - felerősödött a hazai és nemzetközi szakmai szervek hatása, amely 2005-től legitimitást is szerzett ajánlásainak, az IFRS-eknek.

A harmadik fejezetben az IFRS-ek kialakulásának történetét tekintem át. Tárgyalom a számvitelelmélet kezdeti szakaszát (Egyesült Királyság) és a számviteli szakma felvirágzását (Egyesült Államok). E két országban a számviteli szabályokat a szakmai közösség alkotta meg, a pénzügyi kimutatások célja a befektetők és a hitelezők információs igényeinek kielégítése.[4] A szakirodalom ezt 'szabadelvű' szabályozási hagyományként tárgyalja. A továbbiakban elemzem a

[4] E két országban az adózási szempontú beszámolás, az európai országoktól eltérően, még ma sem azonos a pénzügyi beszámolással.

’kodifikált’ számviteljogi hagyományokkal rendelkező európai országok pénzügyi kimutatásainak fejlődését. Mivel e kimutatások formáját törvényben rögzítik fölöttébb alkalmasak adózási célokra. A kimutatások összehasonlíthatósága, ezáltal a vállalkozások összehasonlíthatósága érdekében e két teljesen különböző szabályozási rendszerre a globalizáció fokozott nyomást gyakorolt.

A negyedik fejezetben a szakirodalom által kidolgozott, a számvitel minőségére vonatkozó modelleket tekintem át. Az első számviteli modelleket csak vázlatosan tárgyalom, abból a célból, hogy felvezessem a számviteli modellezés mögött álló feltevéseket. Továbbá, e modellek áttekintésének második célja az IAS-ek kialakításának igényére való rámutatás. Az első számviteli modell 1985-ben jelent meg és Healy (1985) nevéhez fűződik. E modell a vállalati hozamok menedzsment általi befolyásolásának kvantitatív mérésére törekszik. A Healy modellt a DeAngelo (1986) modell követte, amely először a teljes befolyásolást számolja ki, majd egy mérőszám segítségével megállapítja az üzleti befolyás mértékét. A kettő különbsége adja a menedzseri befolyás mértékét. A DeAngelo modell a Healy modell egyik sajátos eseteként is értelmezhető. A Jones modell 1991-ben jelent meg (Jones, 1991) és az egyik leghosszabb ideig vitatott modell. Az üzleti befolyást az összes eszköz, az árbevétel és az ’Ingatlanok, gépek, berendezések’ függvényeként próbálja megfogni. E modell azt feltételezi, hogy a vállalat nem számol el a valós üzletmenettől eltérő árbevételt. A Jones modell korrekcióját Dechow, Sloan és Sweeney hajtották végre 1995-ös tanulmányukban. A korrekciót a nettó kinnlevőségek modellbe építésével érték el. Az iparmodellt Dechow és Sloan mutatta be és 1991-ben jelent meg. E modell az üzleti befolyásolás változását feltételezi. Kimondja, hogy az ugyanazon iparágba tartozó vállalatok hasonló üzleti torzításának meghatározó tényezői azonosak. Ezen öt modell bemutatása után e dolgozat specifikációs problémáikra és a javasolt megoldási módokra tér ki. További két, a számviteli minőség modellezése szempontjából fontos modell tárgyalása következik. Az egyik az előretekintő modell, amely a korrigált Jones modell továbbfejlesztése, három javítást javasol. A halasztott adómodell alapját az előretekintő modell alapján Philips és társai (2003) állították fel. Arra a következtetésre jutottak, hogy a halasztott adók alkalmasak a hozamok befolyásolására és a vállalatok alkalmazzák is.

Végül e fejezet részletesen tárgyalja a BLL modellt, amely e dolgozat empirikus modelljének alapját képezi. A BLL modellt azért választottam az empirikus modell alapjául, mert a számviteli modellezési választások közül a legsokoldalúbb vizsgálatot teszi lehetővé[5]. A modell vizsgálja azokat a menedzseri torzításokat, amelyek által a vállalati eredmények áramvonalasak lesznek. Megnézi, hogy a vállalati hozamok hogyan viszonyulnak a kis pozitív hozamok irányába történő befolyásoláshoz. Vizsgálja továbbá a nagy veszteségek ’amortizációjának időtartamát’. Elemzi a

[5] E modellt először 2006-ban mutattam be az Acta Oeconomica-ban (Bedőházi, 2006b).

számviteli összegek értékrelevanciáját a részvényárak és részvényhozamok összefüggéseiben.

Az előzőekben bemutatott hét modell közül a fentiekre egyik sem képes. A Healy modell, a DeAngelo modell és a Jones modell csak a menedzseri befolyást próbálja számszerűsíteni. A korrigált Jones modell az elhatárolás alapú számvitel befolyásoló eszközeit már nagyobb sikerrel vizsgálja, de korántsem olyan sokoldalú, mint a BLL modell. Az iparmodell csak egy iparág jellemzőit képes 'megfogni'. Az előretekintő modell a korrigált Jones modell továbbfejlesztése, egyetlen regressziós egyenlet segítségével próbálja megfogni a menedzseri befolyást. A halasztott adómodell csak a halasztott adókötelezettségekkel modellezi a menedzseri befolyást, miközben a szakirodalomból ismert, hogy az adómegtakarítás célú torzítás csak az egyik formája a menedzseri befolyásnak. E modellek közül egyik sem képes számszerűsíteni minőségi hatást. A BLL modell nagy erénye abban rejlik, hogy az előbbi modelleket szintetizálja, és emellett a vizsgálati módszerei segítségével következtetéseket enged levonni a számvitel minőségének változására vonatkozóan is. A modell egyenletei mellett tárgyalja a mögöttes feltevéseket és ezek teljesülése vagy nem teljesülése esetén levonható következtetéseket. A BLL modell az IAS-ek alkalmazása hatását kvantifikálja. Vizsgálatai három mutatószám elemzésén nyugszanak. Ezek a vállalati hozamok torzítása, a nagy veszteség 'leírásának' időtartama, és a számviteli összegek értékrelevanciája.

Az ötödik fejezetben a magyar tőzsdén jegyzett vállalkozások pénzügyi kimutatásainak vizsgálatára felállított empirikus modellt mutatom be. A fejezet első részében jellemzem az elemzés alapjául szolgáló adatokat. Ezt követik a modell egyenletei és a mögöttük álló feltevés-rendszer, valamint a feltevések igazolódása vagy nem igazolódása esetén levonható következtetések. A hipotézisek felállítása után a hipotézisek ellenőrzése következik. Eredményeimet táblázatokban foglaltam össze, és magyarázattal láttam el.

A hatodik fejezetben összefoglalom a kutatásai eredményeket, kiemelem a dolgozat tudományos hozzájárulásait, és javaslatokat teszek a további kutatási irányokra.

3. Az empirikus modell

3.1 A felhasznált adatok jellemzése

Adataim a Reuters adatbázisából származnak[6], amelyeket millió Ft-ban, deflálva (az 1995.-ös évet véve bázisévnek) használok fel számításaimhoz. A vizsgált vállalatokat a dolgozat 1. sz. melléklete foglalja össze. A következő (a dolgozatban 6. számú) ábra mutatja e vállalatokat tevékenységi körük szerint.

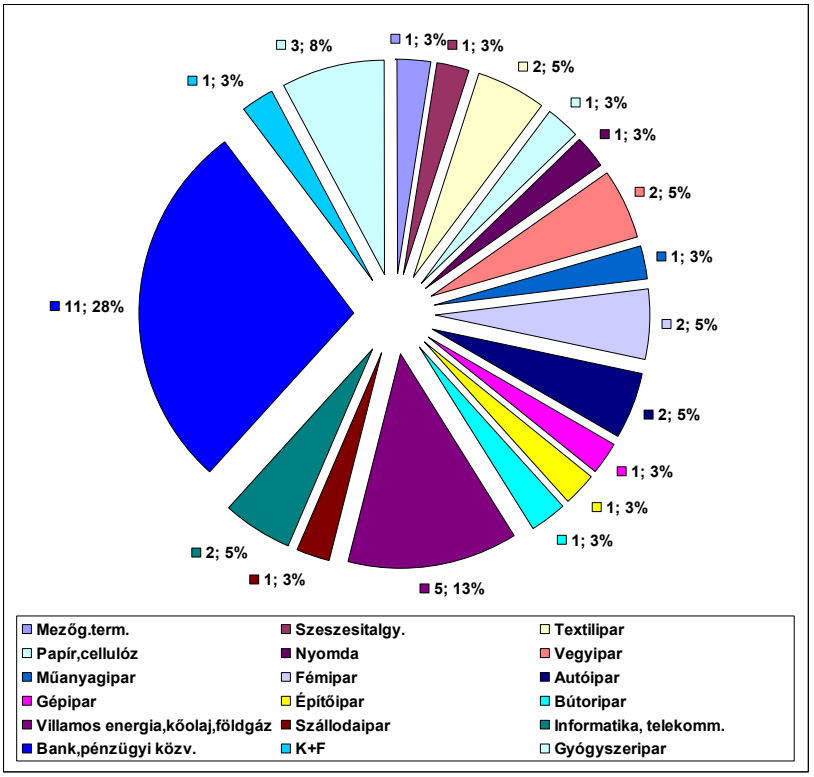

1. ábra. A Reuters adatbázis által nyilvántartott, magyar, tőzsdén jegyzett vállalatok tevékenységi köre

Forrás: saját szerkesztés

A vizsgálat időintervalluma 1992 – 2005, 14 megfigyelési év. Az adatok 39 vállalat mérlegéből, eredménykimutatásából és cash-flow kimutatásából származnak és paneladat jellegűek.

Az Eviews tipikus panel-outputját a dolgozat 2. melléklete szemlélteti. Ezen outputok alapján - az adatok sajátosságainak megfelelően - jutott el a dolgozat a vizsgálati módszerhez. E módszerek alapjait és egymásra épülését e dolgozat 3. melléklete tartalmazza. E melléklet mutatja be a paneladatok elemzési módszereit. E bemutatás indoka, hogy a magyar számviteli szakirodalomban – a pénzügyi és vállalatfinanszírozási területektől eltérően – még nem alkalmaznak ilyen

[6] A Reuters adatbázist a Pécsi Tudományegyetem szolgáltatta, részletes leírását ld. a Közgazdaságtudományi Kar Oktatói társalgójában az adatbázis elérésére felállított számítógépen, előzetes engedéllyel és jelszóval.

módszereket a számvitel minőségének vizsgálatára. A módszerek bemutatása nem a teljesség igényével történik. Azok kerülnek előtérbe, amelyek az empirikus vizsgálatban megjelennek. A dolgozatban két periódus, 1992-1999 és 2000-2005, 'számviteli összegeit' hasonlítom össze az IAS/IFRS-ek hatásának kimutatására. Ezen összegeket a 39 magyar, tőzsdén jegyzett vállalat pénzügyi kimutatásai tartalmazzák.

A periódusok felosztása a következőkkel indokolható:

1. Az első, 1992-1999 közötti periódus pénzügyi kimutatásai már alkalmazzák az 1975-től 1993-ig hatályba léptetett standardokat[7]. 1993-1999 között e standardok nagy részét az IASB elévültnek nyilvánította, részben vagy egészben átdolgozásra javasolta, vagy új standardokkal helyettesítette a régieket. Ezen átdolgozott vagy felújított standardok közé tartoznak a 32.-38-as IAS-ek, amelyek közül a 34.-38. IAS-ek 1999-ben léptek hatályba. A hatálybalépés évének kimutatásaiban a standardok fokozatos alkalmazása miatt e hatás Magyarországon még nem volt érzékelhető[8]. 2000-től léptek hatályba a 39-41-es IAS-ek, valamint az 1-8 IFRS-ek.

   Egy fontos momentum 2005. január 1. Ekkortól kötelező a kimutatások elkészítése az Európai Unió 1606/2002 EK-rendeletének 4. cikke hatálya alá tartozó vállalatai számára. A jelen dolgozat a vizsgált időszakot két részre osztja: 1992-1999, amelyet bázisidőszakként, és 2000-2005, amelyet eseményperiódusként kezel. Az első periódus eredményeit összehasonlítja a másodikéval. A második periódusban elkészített kimutatásokban lényeges számvitel-minőségi javulást feltételez.

2. Az első periódus hosszabb ugyan, de 1992-1994 között az adatbázis csak néhány vállalatra tartalmazott adatokat.

3.2 Az empirikus modell elmélete és specifikálása

A felállított empirikus modell a BLL modellen alapul és az empirikus modell elméleti hátterét és specifikációját tartalmazza. Ennek megfelelően formája:

- A vállalati hozamok befolyásolásának mérőszámai (a dolgozatban 5.1.1 alfejezet)
- A nagy veszteségek korábbi elismerése a kimutatásokban (a dolgozatban 5.1.2 alfejezet)
- A 'számviteli összegek értékrelevanciája' (a dolgozatban 5.1.3 alfejezet)

E három alfejezet célja az IFRS-ek hatásának vizsgálata a magyar tőzsdén jegyzett vállalkozásokra. Mivel ez minőségi cél, számszerűsítése közvetlenül nem lehetséges, ezért a felállított modell

[7] 1.-31. IAS-ekről van szó.
[8] Köszönöm Dr. Lukács János észrevételét a Budapesti Corvinus Egyetemről.

sokféle mutatószám együttes vizsgálatából szűr le a minőség változására vonatkozó következtetéseket.

3.2.1 A vállalati hozamok befolyásolásának mérőszámai

E mérőszámok két csoportra oszthatók. Vizsgálható egyrészt a hozamok áramvonalassága, másrészt a kis pozitív hozamok irányába történő torzítás. Ha bizonyítást nyer, hogy az első periódusban az áramvonalasság kisebb mértékű, mint a második periódusban, akkor ez az IFRS-ek hatásának tulajdonítható. Továbbá, ha bizonyítható, hogy a második periódusban a vállalatok kevésbé torzítják eredményeiket a kis pozitív eredmények irányába, ez szintén az IFRS-eknek köszönhető.

3.2.1.1 A hozamok áramvonalasságának mérőszámai

E mérőszámok három kategóriába oszthatók. Vizsgálható először a nettó árbevétel variabilitása (a), amelyről a dolgozat feltételezi, hogy ha a második periódusban magasabb, akkor érvényesül az IFRS-ek hatása. Másodszor a pénzáramok variabilitása (b) követhető. Hasonlóképpen, ha a második periódusban a pénzáramok variabilitása nagyobb, akkor szintén emelkedett a számvitel minősége. E két mutatószámot a két vizsgált periódusra írtam fel, majd összehasonlítottam az eredményeket. A két mutatószám értelmezése a 2. és 3. ábra segítségével könnyű. Harmadszor vizsgálhatjuk az elhatárolás alapú számvitel befolyásoló eszközei és a pénzáramok közötti korrelációt (c). Ismert, hogy ezen eszközök és a pénzáramok idővel egymásba átalakulnak, tehát negatív korreláció áll fenn köztük. Ha ez kimutatható, akkor a számvitel minősége szintén emelkedett. E mutatószámot is két periódusra írtam fel.

a) A nettó árbevétel variabilitása

A mutatószámban a nettó árbevétel helyett a dolgozat a reá felírt regressziós egyenlet hibatagjának a varianciáját vizsgálja. Ha ez a variancia a második időszakban magasabb, mint az elsőben, akkor a számvitel minősége emelkedett.

a1) 1992-1998 között:

$$\begin{aligned} CHANGE_NI1_{it} &= \alpha_0 + \alpha_1 TOTLIAB_{it} + \alpha_2 AVGSHAR_{it} + \alpha_3 CF_{it} + \\ &\alpha_4 NUMEX_{it} + \alpha_5 AUD_{it} + \alpha_6 LEV_{it} + \alpha_7 SIZE_{it} + \alpha_8 TOTINC_{it} + \varepsilon_{it}, \end{aligned} \tag{1}$$

ahol a változók jelentése az *i-dik* vállalatra, a *t-dik* időpontban, az első periódusban:

- $CHANGE_NI1_{it}$ a nettó árbevétel változása az első periódusban,
- α_0 konstans,
- $TOTLIAB_{it}$ a hosszú és rövid lejáratú kötelezettségek összege,
- $AVGSHAR_{it}$ a részvények átlagos száma,
- CF_{it} a nettó működési pénzáram,
- $NUMEX_{it}$ dummy változó, értéke 1, ha a vállalat több mint egy tőzsdén jegyzett, egyébként 0,
- AUD_{it} dummy változó, értéke 1, ha a cég könyvvizsgálója az E&Y, a D&T, a PwC vagy a KPMG, egyébként 0,
- LEV_{it} tőkeáttétel,
- $SIZE_{it}$ a vállalat év végi piaci értékének természetes alapú logaritmusa,
- $TOTINC_{it}$ az árbevétel,
- $\alpha_1, \alpha_2, \alpha_3, \alpha_4, \alpha_5, \alpha_6, \alpha_7, \alpha_8,$ a magyarázó változók becsült koefficiensei,
- ε_{it} hibatag.

A magyarázott változóban az 1-es vagy a 2-es szám a két periódust jelzi. Mivel a nettó árbevételt sok tényező befolyásolja, a standardok hatása jobban követhető a változóra felírt regressziós egyenlet hibatagjának a variabilitásával. A magyarázó változók által számszerűsítünk mindent, ami 'megfogható', a többi befolyásoló tényező a hibatagban marad. Így kerül az egyenletbe - az önmagával alkotott korrelációs együttható csökkenő sorrendjében - a fent felsorolt nyolc magyarázó változó.

A kötelezettségek, a részvények száma, a nettó működési pénzáramok, a tőzsdei jegyzések száma, a könyvvizsgáló kiléte, a tőkeáttétel, a piaci érték és a teljes árbevétel magyarázza a függő változót. Az összes olyan tényező, amely nem számszerűsíthető, a hibatagban szerepel, így az IFRS-ek hatása is. E hibatag varianciáját veti össze a dolgozat a második periódusra ugyanezzel a módszerrel kalkulált hibatagéval. Egy érdekesség derült ki az AUD változó vizsgálata nyomán: mindegy, hogy a vállalatot nagy vagy kis cég könyvvizsgálja, a számvitel minőségére ez nincs hatással.

a2) 1999-2005 között:

$$\begin{aligned} CHANGE_NI2_{it} &= \alpha_0 + \alpha_1 TOTLIAB_{it} + \alpha_2 AVGSHAR_{it} + \alpha_3 CF_{it} + \\ &\alpha_4 NUMEX_{it} + \alpha_5 AUD_{it} + \alpha_6 LEV_{it} + \alpha_7 SIZE_{it} + \alpha_8 TOTINC_{it} + \varepsilon_{it,} \end{aligned} \tag{2}$$

ahol a változók jelentése az *i-dik* vállalatra, a *t-dik* időpontban a második periódusban:

- $CHANGE_NI2_{it}$ a vállalati hozamok változása a második periódusban,
- a többi változó megegyezik az (1). egyenletnél definiáltakkal, és a második periódus adatain alapulnak.

A dolgozat azt feltételezi, hogy amennyiben a második periódusra számított hibatag-varianca az elsőnél magasabb, a kimutatások minősége az IFRS-ek miatt emelkedett.

b) A nettó árbevétel / működési pénzáramok variabilitása

E mutató a hozamok áramvonalasságának második mutatószáma. Itt szintén nem a pénzáramok direkt variabilitását vizsgáljuk, hiszen azt nagyon sok tényező befolyásolja. Ehelyett pontosabb információt szolgáltat a nettó árbevétel/működési pénzáramokra felírt regressziós egyenletből származó hibatag variabilitása. E regressziós egyenlet vizsgálatára azért tér ki a dolgozat, mert a volatilisabb pénzáramú vállalatok nettó árbevétele is ingadozóbb. Amennyiben a vállalatok menedzserei az elhatárolás alapú számvitel befolyásoló eszközeit használják az eredmények befolyásolására, nem érvényesül az IFRS-ek hatása.

b1) 1992-1998 között:

$$\begin{aligned} CHANGE_CF1_{it} &= \alpha_0 + \alpha_1 TOTLIAB_{it} + \alpha_2 AVGSHAR_{it} + \alpha_3 CF_{it} + \\ &\alpha_4 NUMEX_{it} + \alpha_5 AUD_{it} + \alpha_6 LEV_{it} + \alpha_7 SIZE_{it} + \alpha_8 TOTINC_{it} + \varepsilon_{it}, \end{aligned} \tag{3}$$

ahol a változók jelentése az *i-dik* vállalatra, a *t-dik* időpontban az első periódusban:

- $CHANGE_CF1_{it}$ nettó árbevétel / működési pénzáramok változása az első periódusban,
- A többi változó megegyezik az (1). egyenletnél definiáltakkal.

b2) 1999-2005 között:

$$\begin{aligned} CHANGE_CF2_{it} &= \alpha_0 + \alpha_1 TOTLIAB_{it} + \alpha_2 AVGSHAR_{it} + \alpha_3 CF_{it} + \\ &\alpha_4 NUMEX_{it} + \alpha_5 AUD_{it} + \alpha_6 LEV_{it} + \alpha_7 SIZE_{it} + \alpha_8 TOTINC_{it} + \varepsilon_{it}, \end{aligned} \tag{4}$$

ahol a változók jelentése az *i-dik* vállalatra, a *t-dik* időpontban a második periódusban:

- $CHANGE_CF2_{it}$ nettó árbevétel / működési pénzáramok változása a második periódusban,
- A többi változó megegyezik az (1). egyenletnél definiáltakkal és a második periódus adatain alapul.

A feltételezés: ha a második periódusban a hibatag varianciája magasabb, mint az elsőben, akkor a kimutatások minősége emelkedett.

c) Az elhatárolás alapú számviteli összegek és a pénzáramok Spearman korrelációja

A harmadik áramvonalassági mérőszám az elhatárolás alapú számvitel összegei és a működési pénzáramok a hibatagok között Spearman korrelációjának vizsgálata. Mivel az elhatárolás alapú számvitel összegei végül pénzáramokká alakulnak, a működési pénzáramok és ezen összegek között (a hibatagok között) negatív korreláció áll fenn. Minél közelebb áll a nullához e negatív korreláció, annál fokozottabban érvényesül az IAS-ek hatása. annál. Feltételezem, hogy a második periódusban e mutató közelebb áll a nullához, mint az elsőben.

c1) 1992-1998 között:

$$\begin{aligned} CHANGE_CF_CORREL1_{it} &= \alpha_0 + \alpha_1 TOTLIAB_{it} + \alpha_2 AVGSHAR_{it} + \\ &\alpha_3 NUMEX_{it} + \alpha_4 AUD_{it} + \alpha_5 LEV_{it} + \alpha_6 SIZE_{it} + \alpha_7 TOTINC_{it} + \varepsilon_{it}, \end{aligned} \tag{5}$$

és

$$\begin{aligned} ACCRUALS1_{it} &= \alpha_0 + \alpha_1 TOTLIAB_{it} + \alpha_2 AVGSHAR_{it} + \\ &\alpha_3 NUMEX_{it} + \alpha_4 AUD_{it} + \alpha_5 LEV_{it} + \alpha_6 SIZE_{it} + \alpha_7 TOTINC_{it} + \varepsilon_{it}, \end{aligned} \tag{6}$$

ahol a változók jelentése az *i-dik* vállalatra, a *t-dik* időpontban az első periódusban:

- $CHANGE_CF_CORREL1_{it}$ az elhatárolás alapú számviteli összegek változása az első periódusban,
- $ACCRUALS1_{it}$ a pénzáramok változása az első periódusban,
- A többi változó megegyezik az (1). egyenletnél definiáltakkal.

c2) 1999-2005 között

$$\begin{aligned} CHANGE_CF_CORREL2_{it} &= \alpha_0 + \alpha_1 TOTLIAB_{it} + \alpha_2 AVGSHAR_{it} + \\ &\alpha_3 NUMEX_{it} + \alpha_4 AUD_{it} + \alpha_5 LEV_{it} + \alpha_6 SIZE_{it} + \alpha_7 TOTINC_{it} + \varepsilon_{it}, \end{aligned} \tag{7}$$

és

$$\begin{aligned} ACCRUALS2_{it} &= \alpha_0 + \alpha_1 TOTLIAB_{it} + \alpha_2 AVGSHAR_{it} + \\ &\alpha_3 NUMEX_{it} + \alpha_4 AUD_{it} + \alpha_5 LEV_{it} + \alpha_6 SIZE_{it} + \alpha_7 TOTINC_{it} + \varepsilon_{it}, \end{aligned} \tag{8}$$

ahol a változók jelentése az *i-dik* vállalatra, a *t-dik* időpontban a második periódusban:

- $CHANGE_CF_CORREL2_{it}$ Az elhatárolás alapú működési pénzáramok változása a második periódusban,
- $ACCRUALS2_{it}$ A pénzáramok változása a második periódusban,
- A többi változó megegyezik az (1). egyenletnél definiáltakkal.

3.2.1.2 Befolyásolás a kis pozitív hozamok irányába a teljes vizsgált időszakban

E mutató a kis pozitív eredmény irányába történő befolyásolást méri. Ha ez kimutatható, akkor pénzügyi beszámolók alacsony minőségűek. Ha a számítások eredményeként a kis pozitív eredmény irányába történő befolyásolás SPOS paramétere szignifikánsan negatív, akkor az IAS-ek hatása nem érvényesül.

$$FIRMYEAR_SPOS_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 SPOS_{it} + \alpha_2 TOTLIAB_{it} + \alpha_3 AVGSHAR_{it} + \alpha_4 CF + \alpha_5 NUMEX_{it} + \alpha_6 AUD_{it} + \alpha_7 LEV_{it} + \alpha_8 SIZE_{it} + \alpha_9 TOTINC_{it} + \varepsilon_{it}, \quad (9)$$

ahol a változók jelentése *i-dik* vállalatra, a *t-dik* időpontban a teljes vizsgált időszakban

- $FIRMYEAR_SPOS_{it}$ dummy változó, a kis pozitív vállalati hozamokra irányuló mutató,
- $SPOS_{it}$ a kis pozitív hozamok irányába történő befolyásolás mutatószáma,
- A többi változó megegyezik a (19). egyenletnél definiáltakkal.

A regressziós analízis során feltételezem, hogy ha a SPOS becsült paramétere szignifikánsan negatív, akkor a számviteli minőség emelkedett.

3.2.2 A veszteségek korábbi elismerése a mérlegben

E mutató azt jelzi, hogy a nagy veszteségeket milyen időtartam alatt 'amortizálják' a vállalatok. Mivel a több éves 'amortizáció' miatt a kimutatások nem az adott üzleti év valós és hű képét mutatják, így alacsonyabb a kimutatások minősége. A dolgozat feltételezi, hogy a vizsgált periódus alatt e veszteségek leírásának időtartam csökkent, ezáltal a kimutatások minősége emelkedett. E mutató a teljes időszakra vonatkozik. Minél szignifikánsabban pozitív a LNEG mutató becsült paramétere, annál magasabb a kimutatások minősége.

$$FIRMYEAR_LNEG_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 SPOS_{it} + \alpha_2 TOTLIAB_{it} + \alpha_3 AVGSHAR_{it} + \alpha_4 CF + \alpha_5 NUMEX_{it} + \alpha_6 AUD_{it} + \alpha_7 LEV_{it} + \alpha_8 SIZE_{it} + \alpha_9 TOTINC_{it} + \varepsilon_{it}, \quad (10)$$

ahol a változók jelentése *i-dik* vállalatra és *t-dik* időpontban a teljes vizsgált időszakban

- $FIRMYEAR_LNEG_{it}$ dummy változó, a nagy veszteségek korábbi elismerésére irányuló változó,
- LNEG a veszteségek időbeni elismerését mérő mutatószám.

- A többi változó megegyezik a (1). egyenletnél definiáltakkal.

A regresszió során a dolgozat a LNEG becsült paraméterének az előjelét kíséri figyelemmel.

3.2.3 Értékrelevancia

Ebben az alfejezetben két mutatószám segítségével a számviteli összegek értékrelevanciáját vizsgálja a dolgozat. Vizsgálja egyrészt, hogy milyen mértékben emelkedett a könyv szerinti érték és az egy részvényre jutó nettó árbevétel magyarázó ereje (3.2.3.1), másrészt azt, hogy mennyire magyarázzák a részvénymegtérülések a nettó árbevételt (3.2.3.2).

3.2.3.1 A részvényárak regressziója az eredményekre és a részvénytőke könyv szerinti értékére

A dolgozat azt feltételezi, hogy a második periódusban a könyv szerinti érték és az egy részvényre jutó nettó árbevétel jobban magyarázza a részvények árának az alakulását, mint az elsőben.

a) 1992-1999 között:

$$PRICE1_{it} = \beta_0 + \beta_1 BVEPS_{it} + \beta_2 NIPS_{it} + \varepsilon_{it}, \qquad (11)$$

ahol a változók az i-dik vállalatra a t-dik időpontban az első periódusban:

- $PRICE1_{it}$ a részvények ára az üzleti évet követő 6. hónapban az első periódusban,
- β_0 konstans
- $BVEPS_{it}$ egy részvényre jutó könyv szerinti érték,
- $NIPS_{it}$ egy részvényre jutó nettó árbevétel,
- β_1, β_2 a magyarázó változók koefficiense,
- ε_{it} hibatag.

b) 2000-2005 között

$$PRICE2_{it} = \beta_0 + \beta_1 BVEPS_{it} + \beta_2 NIPS_{it} + \varepsilon_{it} \qquad (12)$$

ahol a változók jelentése az i-dik vállalaltra a t-dik időpontban a második periódusban:

- $PRICE2_{it}$ a részvények ára az üzleti évet követő 6. hónapban a második periódusban,
- A többi változó megegyezik a (11). egyenletnél definiáltakkal, és a második periódus adatain alapul.

A 5.1.3.1 alatt definiált elemzést hiányzó adatok miatt nem tudtam elvégezni.

3.2.3.2 Az eredmények regressziója a részvénymegtérülésekre

Ez a mutató azt méri, hogy milyen mértékben magyarázza a részvények megtérülése a nettó árbevétel alakulását. A dolgozat azt feltételezi, hogy a második periódusban magasabb e magyarázó erő, így a minőség is.

a) 1992-1999 között:

$$(NI/P)1 = \beta_0 + \beta_1 RETURN_{it} + \varepsilon_{it} \tag{13}$$

ahol a változók jelentése az *i*-dik vállalatra, *t*-dik időpontban az első periódusban:

- *(NI/P)*1 az első periódusban az egy részvényre jutó nettó árbevétel,
- β_0 konstans,
- β_1 a magyarázó változó koefficiense, amelyet becsléssel kapunk meg.
- *RETURN* az első periódus részvényeinek megtérülése,
- ε_{it} hibatag.

b) 2000-2005 között

$$(NI/P)2 = \beta_0 + \beta_1 RETURN_{it} + \varepsilon_{it}, \tag{14}$$

ahol a változók jelentése a második periódusban, *i* vállalatra, *t* időpontban:

- *(NI/P)*2 a második periódusban az egy részvényre jutó nettó árbevétel,
- $RETURN_{it}$ a második periódus részvényeinek megtérülése,
- A többi változó megegyezik a (13). egyenletnél definiáltakkal.

Az empirikus modell, a következő sajátosságaiból adódóan, több vonatkozásban nem a BLL modell replikálása:

(1) 2005-ben, Barth és társai elemzésének készítésekor, még nem volt kötelező az 1606/2002 EK-rendelet 4. cikkelye szerint definiált vállalatok számára az IAS-ek alkalmazása. Jelen dolgozat a 2005. év eredményeit is vizsgálja, ezért lehetőség van az új standardok alkalmazása előtti és utáni periódus összehasonlítására. Feltételezem, hogy a második periódus kimutatásai magasabb minőségűek.

(2) Barth és társai (2005) tanulmánya 23 ország vállalatait fogja össze. A szerzők az 1994-

2003-as periódust vizsgálták. Ezzel szemben a jelen dolgozat csak Magyarország vállalatait vizsgálja. Ennek előnye, hogy kutatási módszere Magyarország gazdasági sajátosságaira szabható, hátránya azonban, hogy az elemzés eredményeit nem lehet kiterjeszteni több országra.

(3) A vállalati tőkeköltség és a számviteli standardok hatása közötti kapcsolattal jelen dolgozat nem foglalkozik, mivel összetettségéből adódóan e kutatás egy másik tanulmány témája lenne.

(4) A BLL modellben az 'összes eszközzel' a modell heteroszkedaszticitása miatt deflálnak. (Maddala, 2004, 256-259. o.). A jelen dolgozat nem ezt a technikát alkalmazza, hanem a Period SUR opciót veszi igénybe (ennek magyarázatát ld. a dolgozat 3. sz. mellékletében). Emiatt a regressziós egyenletekből a BLL modellhez viszonyítva egy független változó kiesik.

(5) Az 3.2.3.1. pont alatt definiált elemzést hiányzó adatok miatt nem tudtam elvégezni.

(6) A magyarázó változók sorrendje nem követi a BLL modellben található sorrendet. Az empirikus modell magyarázó változóinak sorrendje e változók közötti korreláció csökkenő sorrendjét követi.

3.3 Hipotézisek

A következő hipotéziseket állítottam fel:

Ha H.1, H.2, és H.3 közül kettő igaz, akkor teljesül a szükséges és elégséges feltétel, tehát, a pénzügyi kimutatások minősége emelkedett.

H.1 Ha a vállalati hozamok befolyásolása a második periódusban kisebb, mint az elsőben, akkor a pénzügyi kimutatások minősége emelkedett. Ha H.1.1 és H.1.2 igaz, akkor teljesül a szükséges és elégséges feltétel, tehát H.1 is igaz.

H. 1.1 Ha a hozamok áramvonalassága a második periódusban kisebb mint az elsőben, akkor a pénzügyi kimutatások minősége emelkedett. Ha H.1.1.1, H.1.1.2 és H.1.1.3 közül kettő igaz, akkor teljesül a szükséges és elégséges feltétel, tehát a H.1.1 is igaz.

H.1.1.1 Ha az első periódus nettó árbevétel-változásának regressziós egyenletéből származó hibatag varianciája (1. egyenlet) kisebb, mint a második periódusé (2. egyenlet), akkor a pénzügyi kimutatások minősége emelkedett.

H.1.1.2 Ha az első periódus nettó árbevétel-változása / nettó működési pénzáramok változása regressziós egyenletéből származó hibatag varianciája (3. egyenlet) kisebb, mint a második periódusé (4. egyenlet), akkor a pénzügyi kimutatások minősége emelkedett.

H.1.1.3 Ha az első periódus elhatárolás alapú számviteli összegei (6. egyenlet) és a nettó működési pénzáramok (5. egyenlet) külön-külön számolt regressziós egyenleteiből származó hibatagok korrelációja nagyobb, mint a második periódusé (7., 8. egyenlet), akkor a pénzügyi kimutatások minősége emelkedett.

H.1.2 Ha a kis pozitív eredményekre irányuló befolyásolás SPOS becsült paraméterének (9. egyenlet) előjele szignifikánsan negatív, akkor a pénzügyi kimutatások minősége emelkedett.

H.2 Ha a veszteségek időbeni elismerése LNEG becsült paraméterének az előjele (10. egyenlet) szignifikánsan pozitív, akkor a pénzügyi kimutatások minősége emelkedett.

H.3 Ha a második periódus számviteli összegeinek értékrelevanciája magasabb mint az elsőé, akkor a pénzügyi kimutatások minősége emelkedett. Ha H.3.1 és H.3.2 közül egyik igaz, akkor teljesül a szükséges és elégséges feltétel, tehát H.3 is igaz.

H.3.1 Ha a részvények árfolyamának a vállalati eredményekre, valamint az egy részvényre jutó könyv szerinti értékre számolt regressziójából származó R^2-e a második periódusban magasabb (12. egyenlet) mint az elsőben (11. egyenlet), akkor a pénzügyi kimutatások minősége emelkedett.

H.3.2 Ha a vállalati eredményeknek a részvénymegtérülésre számított regressziójából származó R^2-e a második periódusban (14. egyenlet) magasabb, mint az elsőben (13. egyenlet) akkor a pénzügyi kimutatások minősége emelkedett.

3.4 A hipotézisek ellenőrzése

A 2. Táblázat a panel becslési előfeltevéseket és az eredményeket foglalja össze. Magyarázata *soronként*:

A ’Számviteli minőség-jelző’ oszlop az empirikus modell szerkezetét követi. A ’Megfigyelési egység’ oszlop megegyezik az 1. Táblázat legutolsó oszlopával. Az ’Előfeltevés’ oszlop a hipotéziseknek felel meg. Az ’Érték 1992-1998’ és ’Érték 1999-2005’ a két periódusra számított mutatószám-értékeket tartalmazza. A ’Következtetések’ oszlop az előfeltevések helyességét mutatja be.

’A nettó árbevétel változásának variabilitása’, valamint ’A nettó árbevétel/működési pénzáramok variabilitása’ esetén a dolgozat a regressziós egyenletekből származó hibatagok varianciáját figyeli. Előfeltevése, hogy ha a második periódusban e variabilitások növekednek, akkor ez az IFRS-eknek tudható be, és a számvitel minősége emelkedik. A következő két oszlopban a két periódusra kiszámított eredmény található. A ’Következtetések’ oszlop az előfeltevés igazolódását vagy cáfolatát jelenti.

’A működési pénzáramok és az elhatárolás alapú számvitel befolyásoló eszközei’ minőségjelző megfigyelési egysége e két számviteli összeg közötti korreláció. Előfeltevése, hogy ha a második periódusban e korreláció közelebb áll zéróhoz, akkor a számvitel minősége emelkedett. A következő két érték a mutatószámok kalkulált értéke. Az előfeltevés igazolódik ebben az esetben is.

A ’Kis pozitív jövedelem irányába történő befolyásolás’ esetében a megfigyelési egység a SPOS becsült paraméterének az előjele. Előfeltevése, hogy ha ezen mutató becsült paramétere szignifikánsan negatív, akkor a számvitel minősége emelkedett. A vizsgálat a teljes periódusra vonatkozik. A kalkulált paraméter értéke -78,119, tehát a számvitel minősége emelkedett.

’A nagy veszteségek időbeni elismerése’ regresszió egyenlet megfigyelési egysége a LNEG mutatószám becsült paraméterének előjele. A dolgozat előfeltevése, hogy amennyiben e paraméter szignifikánsan pozitív, ez bizonyíték a számvitel minőségének emelkedésére. A számított paraméter értéke 128,872, amely elfogadható szignifikánsan pozitív eredményként.

’A számviteli összegek értékrelevanciája’ egyenlet megfigyelési egysége ennek illeszkedése. Minél közelebb áll az R^2 értéke az 1-hez, annál jobban illeszkedik az egyenlet, annál magasabb a számvitel minősége. Eredményül a dolgozat azt kapja, hogy a második periódusban az illeszkedés magasabb, mint az elsőben, tehát az előfeltevés igazolódik.

1. Táblázat Panel becslési előfeltevések és eredmények

Számviteli minőség-jelző	Megfigyelési egység	Előfeltevés*	Érték 1992-1999	Érték 2000-2005	Következtetések
1.1.1 Első nettó jövedelem áramvonalasság-mérő: a nettójövedelmek változásának szórása	SZÓRÁS(ε) of CHANGE_NI	SZÓRÁS(ε)CHANGE_NI1< SZÓRÁS(ε)CHANGE_NI2	SZÓRÁS(ε)CHANGE_NI1 = 2434,507	SZÓRÁS(ε)CHANGE_NI2= 4520,94	Az előfeltevés igazolódik.
1.1.2 Második nettó jövedelem áramvonalasság-mérő: a pénzáramok változásának szórása	SZÓRÁS(ε) of CHANGE_CF	SZÓRÁS(ε)CHANGE_CF1< SZÓRÁS(ε)CHANGE_CF2	SZÓRÁS(ε)CHANGE_CF1 = 3369,159	SZÓRÁS(ε)CHANGE_CF2 = 7457,006	Az előfeltevés igazolódik.
1.1.3 Harmadik nettó jövedelem áramvonalasság-mérő: a pénzáramok és a számviteli növekmények regressziióból származó hibatag korrelációja	KORREL(ε) CF-ACC	KORREL CF-ACC1 > KORREL CF-ACC2	KORREL (CHANGE_CF_CORREL1; ACCRUALS1) = -0,6550	KORREL (CHANGE_CF_CORREL2 ACCRUALS2) = -0,56728	Az előfeltevés igazolódik.
1..2 Kis pozitív nettó jövedelem irányába történő befolyásolás	SPOS ELŐJELE	A SPOS előjele szignifikánsan negatív.	SPOS = -78,119		Az előfeltevés igazolódik
2. A nagy veszteségekidőbeni elismerése	LNEG ELŐJELE	A LNEG előjele szignifikánsan pozitív.	LNEG = 128,872		Az előfeltevés igazolódik.
3.A számviteli összegek értékrelevanciája	R^2	$R^2_{NI/P1} < R^2_{NI/P2}$	$R^2_{NI/P1} = 0{,}893$	$R^2_{NI/P2} = 0{,}957$	Az előfeltevés igazolódik

* Ha az előfeltevésben megfogalmazott egyenlőtlenség vagy állítás igaz, akkor ez számszerű bizonyíték arra, hogy az IFRS-eknek pozitív hatásuk van a vizsgált vállalatok pénzügyi beszámolóira, vagyis a második periódusban a nettó jövedelmek kevésbé áramvonalasak, a kis pozitív nettó jövedelmek fele korrigálás nem annyira hangsúlyos, a nagy veszteségeket korábban elismerik a beszámolókban és a számviteli összegek magasabb minőségűek.

4. Összefoglaló

Disszertációmban azt vizsgáltam, hogy milyen hatást gyakoroltak az IFRS-ek a magyar tőzsdén jegyzett vállalatok kimutatásaira. E hatás kvantitatív kimutatása iránti igény a befektetők, az állam, valamint a hazai és nemzetközi standardalkotók részéről jelent meg. E hatások elsősorban a kimutatások számviteli összegeinek összehasonlíthatóságában nyilvánultak meg, valamint a vállalatok azon képességében, hogy valós és hű képet mutassanak be.

A számításokat követően az alábbi eredményekre jutottam:

A H.1.1.1 feltevésének (SZÓRÁS(ε)CHANGE_NI1< SZÓRÁS(ε)CHANGE_NI2) ellenőrzése során: az első periódus nettó árbevétel-változásának regressziós egyenletéből származó hibatag varianciája 2434,51, a második periódusé 4520,94, vagyis a pénzügyi kimutatások minősége emelkedett.

A H.1.1.2 hipotézis (SZÓRÁS(ε)CHANGE_CF1< SZÓRÁS(ε)CHANGE_CF2) ellenőrzése során: az első periódus nettó árbevétel-változása / nettó működési pénzáramok változása regressziós egyenletéből származó hibatag varianciája 3369,16, a második periódusé 7457,00, tehát a pénzügyi kimutatások minősége emelkedett.

A H.1.1.3 (KORREL CF-ACC1 > KORREL CF-ACC2) ellenőrzése során: az első periódus elhatárolás alapú számviteli összegei és a nettó működési pénzáramok külön-külön számolt regressziós egyenleteiből származó hibatagok korrelációja -0,655, a második periódusé -0,567, tehát a pénzügyi kimutatások minősége emelkedett.

A H1.1.1, H.1.1.2 és a H1.1.3 hipotézisek igazak, tehát H.1.1 is igaz.

A H.1.2 hipotézis (A SPOS előjele szignifikánsan negatív) ellenőrzése során: a kis pozitív eredményekre irányuló befolyásolás SPOS becsült paraméterének előjele -78,12, tehát a pénzügyi kimutatások minősége emelkedett.

A H.1.2 hipotézis igaz.

Mivel H.1.1 és H.1.2 is igaz, H.1 is igaz.

A H.2 hipotézis (A LNEG előjele szignifikánsan pozitív) ellenőrzése során: a veszteségek időbeni elismerése, LNEG becsült paraméterének az előjele +128,87, tehát a pénzügyi kimutatások minősége emelkedett.

H.2 igaz.

A H.3.1 hipotézist hiányzó adatok miatt nem tudtam ellenőrizni.

A H.3.2 ($R^2_{NI/P1} < R^2_{NI/P2}$) ellenőrzése során $R^2_{NI/P1}$ = 0,893, $R^2_{NI/P2}$ = 0,957, tehát a pénzügyi kimutatások minősége emelkedett.

H 3.2 szükséges és elégséges feltétele a H.3 igazságának.

Az eredmények alapján összefoglaló következtetésként elmondható, hogy a magyarországi tőzsdén jegyzett vállalatok kimutatásainak minősége az 1992-2005 periódusban az IFRS-ek hatására emelkedett.

E dolgozat *hozzájárulása a számvitel tudományához* a következőkben foglalható össze:

1. Olyan modellt alkalmaz magyar adatokra, amelyeket még más tanulmány nem közölt sem Magyarországon, sem külföldön. Nemzetközi kutatásokban is csak több országgal együtt kezelték Magyarország adatait, így általánosabb jellegű következtetéseket bírtak levonni az IFRS-ek hatására vonatkozóan.
2. Kvantitatív bizonyítást nyert, hogy a magyar tőzsdén jegyzett vállalatok sikeresen áttértek a piacgazdaságra.
3. A magyarországi számviteli kutatásban az elsők között alkalmaz haladó ökonometriai módszereket.[9]
4. Az első tanulmányok egyike Magyarországon, amely számszerűsíti a számvitel minőségét.
5. Az első olyan tanulmány Magyarországon, amely összefoglalja a számvitel minőségének nemzetközi modellezési kísérleteit.
6. Az első olyan tanulmány, amely tudományos igénnyel és sok példával alátámasztva tárgyalja a vállalati hozamok befolyásoló aktorait, céljaikat és módszereiket.
7. Az első olyan tanulmány, mely megpróbálja az angol számvitel-szakmai kultúrát interpretálni a magyar számviteli szakmában.

A további kutatásokra vonatkozó javaslataim, amelyek különálló dolgozatok témái lehetnek:

1. E kutatást érdemes lenne elvégezni 1992-2007-es időszakra, három periódusra bontva: 1992-1999, 2000-2004, 2005-2007. Így pontosabb eredményekkel vizsgálhatnánk az alkalmazott regressziós egyenletek hibatagjaiban fellehető IFRS-hatást.
2. Érdemes lenne elvégezni az IFRS-ek hatása és a tőkeköltség kapcsolatának vizsgálatát.
3. Az empirikus modellt tovább lehetne fejleszteni, amellyel egy-egy új standard hatását külön is vizsgálni lehetne.

A tézisekben hivatkozott irodalmak

Barth, M., R.L. Landsman, és M. Lang. (2005), International Accounting Standards and Accounting Quality, Working Paper, Stanford University.

Barth, M., R.L. Landsman, és M. Lang. (2008), International Accounting Standards and Accounting Quality, Journal of Accounting Research, június, 46/3, 467-498.

DeAngelo H.L., L. DeAngelo és D.J. Skinner (1994): Accounting choice in troubled companies, Journal of Accounting and Economics 17, 113-144.

Dechow, P.M., R.G. Sloan és A.P. Sweeney (1995): Detecting Earnings Management, The Accounting Review, 70/2, április, 193-225.

[9] 2003-ban statisztikai és regressziószámítási módszereket alkalmazott Bosnyák János 'Számviteli értékelési eljárások hatása a vállalkozások vagyoni, jövedelmi és pénzügyi helyzetére', valamint Juhász Péter 'Az üzleti és könyv szerinti érték eltérésének magyarázata – a vállalaton kívüli tételek értékelési problémái' c. doktori disszetációikban. Köszönöm dr. Budai Eleonóra észrevételét.

Dechow, P.M. és R.G. Sloan (1991): Executive incentives and the horizon problem: An empirical investigation, Journal of Accounting and Economics, 14, 51-89.

Healy, Paul M. (1985): The effect of bonus schemes on Accounting Decisions, Journal of Accounting and Economics, 7, 85-107.

Jones J.J. (1991), Earnings Management During Import Relief Investigations, Journal of Accounting Research, 29/2, ősz, 193-228.

Phillips, J., M. Pincus és S.O. Rego (2003), Earnings management: new evidence based on deferred tax expence, The Accounting Review, 78/2, 491-521.

A témához kapcsolódó saját publikációk

Bedőházi, Zita (2005a), Adópolitikai változások Magyarországon a 2004. évi európai uniós csatlakozás után, Közgazdász Fórum, a Romániai Magyar Közgazdász Társaság szakmai közlönye, Kolozsvár, december, VIII. évf., 9. szám, 31-35.

Bedőházi, Zita (2005b), Changes in the Hungarian Accounting System after the Accession to the European Union in 2004: Ways towards Competitiveness of Firms, konferencia-kötet: 'The impact of European Integration on the National Economy', Accounting Section, Kolozsvár, október, 395-403.

Bedőházi, Zita (2006b), London Business School Conference on International Financial Reporting Standards, Acta Oeconomica, 56/2, Budapest, június, 209-218.

Bedőházi, Zita (2006c), Kis- és középvállalkozások controllingja, Controllingtrendek, Budapest, szeptember.

Bedőházi, Zita (2007a), Modelling the Effects of Adoption of International Accounting Standards, Szakmai Füzetek, BGF KKFK, 19. szám, 26-34.

Bedőházi, Zita (2007b), A nemzetközi számviteli standardok alkalmazásának hatása a magyar gazdaságra, 'Régiók a Kárpát-medencén innen és túl', EJF – MGF konferenciakötet, 131-135.

Bedőházi, Zita (2007c), International Financial Reporting Standards in Service of Firms' Management, Organizaciju Vadyba: Sistemiai Tyrimai, Litvánia, 43. szám, 7-26.

Bedőházi, Zita (2007d), Regulatory Environment of Firms – Effects of Adoption of IFRS on the Hungarian Accounting System, konferencia-tanulmány a Babes-Bolyai Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kara által 'Competition and European Integration' címmel szervezett nemzetközi konferencia kötetében, Alma-Mater Kiadó, Kolozsvár, 2007 október, 203-208.

Bedőházi, Zita (2007e), A Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok alkalmazása hatásának számszerű kimutatása a magyar számviteli rendszerre, konferencia-tanulmány a Nyugat-Magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Kara által 'Versenyképesség-Fejlődés-Reform' címmel szervezett konferencia kötetben, Sopron.

Bedőházi, Zita (2008a), 'Modelling the effects of adoption of IASs/IFRSs in the Hungarian accounting system', konferencia-tanulmány a Baltic Sea Region University Network, a Klaipédos Universitetas – Regioninés Politikos ir Planavimo Institutas – Socialinių Mokslų Fakultetas és a Vilniaus Universitetas Tarptautinių Santykių ir Politikos Mokslų Institutas által 'Modelling the European future – Integrating the old and the new' címmel szervezett konferencia kötetében, Klaipéda, Litvánia, 153-164.

Bedőházi, Zita (2008b), Earnings management methods and purposes, konferencia tanulmány, Theoretical Developments in Contemporary Economics, a Ministerul Educatiei si Cercetarii és az Universitatea Aurel Vlaicu által 'International Symposium - Research and Education in Innovation Era' címmel szervezett konferencia tanulmánykötetében, Arad, Románia, 516-523.

Bedőházi Zita (2009), Earnings management, Scientific and Technical Bulletin, Arad, Románia, január, 15-22.